

Pojmovost a komparace / Komparace a pojmovost / Srovnávání a pojmovost

Vztahy mezi pojmy můžeme mj. posuzovat z hlediska jejich eventuelní nadřadě-
nost a podřaděnosti; to zahrnuje jejich eventuelní zařazení v hierarchii pojmů.
Není to ovšem jediný druh vztahů mezi pojmy, na to nesmíme zapomínat. Nicmé-
ně tam, kde opravdu můžeme stanovit nebo najít určité vztahy v hierarchii, jde
vždy o srovnávání (komparaci) jejich „obsahu“, tj. rozsahu jejich platnosti. Čím
obecnější pojem, tím méně má „obsahu“, ale o to více nabývá na rozsahu. Proto
každé zařazování pojmu nižší obecnosti pod příslušný pojem obecnější (pokud to
je možné a platné) znamená jisté ochuzení resp. omezení, redukci jeho „obsahu“.
Proto se zdá být docela zřejmé, že čím abstraktnější je myšlení (tj. myšlení, pou-
žívající velmi obecných pojmů), tím se musí víc vzdalovat konkrétním sku-
tečnostem, která se vyznačují tím, že vedle obecných vlastností mají také
vlastnosti méně obecné a dokonce jedinečné. Takové myšlení tedy představuje
jisté „síto“, díky němuž se od jedinečných skutečností (a jejich jedinečných
vlastností) prostě odhlíží, a to bez ohledu na to, zda vlastnosti obecnější jsou vž-
dycky významnější než vlastnosti méně obecné nebo dokonce jedinečné. To
ostatně souvisí s tím, že soustředění na jevy nejhojnější nemusí být vždycky me-
todicky tím nejsprávnějším a nejproduktivnějším postupem.

(Písek, 130417-1.)